

ИЗВЕШТАЈ
О ПОДОБНОСТИ МАСТЕР РАДА ЗА ОДБРАНУ

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ

Састав Комисије:

1. **др Николета Кукучка Стојановић**, професор струковних студија, Методика упознавања околине, Висока школа струковних студија за образовање васпитача у Кикинди - ментор
2. **др Данијела Радловић Чубрило**, професор струковних студија, Методика упознавања околине, Висока школа струковних студија за образовање васпитача у Кикинди - члан
3. **др Ангела Месарош Живков**, професор струковних студија, Педагошке и андрагошке науке, Висока школа струковних студија за образовање васпитача у Кикинди - члан

II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ

1. Име, име једног родитеља, презиме: **Љиљана, (Трива) Бислимовић**
2. Датум и место рођења, општина, држава: 25.01.1987., Сента, Сента, Република Србија
3. Студијски програм основних студија кандидат је завршио: у Новом Саду
а) Васпитач деце предшколског узраста
4. Датум завршетка основних студија:
а) 2009

III НАСЛОВ МАСТЕР РАДА:

СТАВОВИ И МИШЉЕЊА РОДИТЕЉА И ВАСПИТАЧА О ИНТЕГРАЦИЈИ ЕКОЛОШКИХ АКТИВНОСТИ У ВРТИЋУ РАДИ СТВАРАЊА ЕКОЛОШКИ ОСВЕЋЕНИХ ГЕНЕРАЦИЈА

IV ПРЕГЛЕД МАСТЕР РАДА: Навести кратак садржај са назнаком броја страна, поглавља, слика, шема, графикана и сл.

Рад на почетку приказује увод у задату тему, након чега следе осам поглавља праћена закључком, литературом и прилогом.

У уводу је представљено да рад са децом на развоју еколошке свести може бити кључна за будућност наше планете. Ако деца науче од раног узраста о важности чувања природе, рециклирања, смањења потрошње ресурса и поштовања живота у свим његовим облицима, може се очекивати да ће они одрасти у свесне и одговорне одрасле особе које ће заузети активну улогу у заштити животне средине. У овом раду је истражено колико су родитељи и васпитачи свесни климатских промена и очувања животне средине, као и у којој мери васпитачи имплементирају активности које се односе на заштиту животне средине у раду са децом. Такође је разматрано како родитељи кроз свој однос и понашање према животној средини, утичу на свест и понашање деце. Циљ је да се идентификују постојеће препреке, као и потенцијали за побољшање свести и образовних приступа који могу допринети заштити животне средине и развоју еколошки освешћених генерација. У раду су приказани и примери добре праксе кроз нове основе „Године узлета“ на примеру пројекта који је реализован у ПУ „Чика Јова Змај“ Ада.

Прво поглавље приказује теоријске основе теме и подељен је на појединачна поглавља и то:

1. УТИЦАЈ ЧОВЕКА НА ПРИРОДУ. Ово поглавље пружа увид у најважније облике загађења човекове околине и подељен је на појединачна поглавља како следи:

1.1. Промене физичких и хемијских карактеристика животне средине

1.1.1. Загађивање и извори загађења ваздуха – У овом поглављу се детаљније објашњавају карактеристике ваздуха и облици загађења

1.1.2. Загађивање и извори загађења вода - У овом поглављу се детаљније објашњавају карактеристике воде и облици загађења

1.1.3. Загађивање и извори загађења земљишта – Објашњене су основне карактеристике земљишта и представљени су начини загађења

- 1.2. Промене састава живог света - Измене у саставу живог света у екосистемима директно су повезане са променама физичких и хемијских услова животне средине, које настају као последица људске активности. Човек својим деловањем, посебно загађењем станишта, драстично нарушава природне услове и одузима простор другим организмима, приморавајући их да се повуку у очувана подручја или потпуно нестану ако не могу да се прилагоде. Насупрот томе, врсте које успеју да се навикну на новонастале услове често постају нежељени

сапутници људи – као што су коровске биљке, пацови и разни инсекти и бескичмењаци. Људски утицај све више ремети природну равнотежу у заједницама живих бића и еколошким системима, што најчешће доводи до њиховог осиромашења. Изумирање врста није само губитак појединачних организама, већ доводи до дестабилизације читавих екосистема, умањује потенцијале за развој науке и медицине, и смањује еколошке услуге које природа пружа људима. Због тога је очување биолошке разноврсности приоритет глобалних стратегија за одрживи развој.

- 1.3. Процеси урбанизације и индустријализације - Урбанизација и индустријализација представљају најинтензивније облике утицаја савременог човека на природну средину. У градовима, где тренутно живи око 48% светске популације, присутни су готово сви типови загађења животне средине. Физичко загађење у виду буке и вибрација негативно утиче на људски слух, кардиоваскуларни систем и ментално здравље, често изазивајући нервозу, узнемиреност и појачану агресивност. Код деце у урбаним срединама све су чешћа обољења респираторног система, попут хроничног бронхитиса и астме, као и разне алергије и пад отпорности организма. Већина загађујућих супстанци пре или касније стиже до човека – било кроз ланце исхране или путем површинских и подземних вода, као што су бунари. Тиме токсичне материје које безбрижно уносимо у природу завршавају у нашој исхрани, у контаминираној храни и води, што доводи до различитих здравствених проблема. Последице по здравље и генетичку стабилност човека услед изложености загађењу зависе од врсте и токсичности загађивача, дужине излагања и здравственог стања појединца.

2. ПОЈАМ И ЗНАЧАЈ ЕКОЛОШКОГ ОБРАЗОВАЊА - Еколошки проблеми са којима се данас суочава свет су глобални и разноврсни, а њихови ефекти не познају границе. Брзи развој индустрије, урбанизација, експлоатација природних ресурса и климатске промене представљају неке од највећих изазова са којима се суочава човечанство. Еколошка криза која се одвија у савременом друштву има дубоке и далекосежне последице не само на природу, већ и на људско здравље, економију и социјалну структуру друштва. Еколошко образовање односи се на систематски процес стицања знања, развијања свести, вредности, ставова и вештина неопходних за разумевање и решавање еколошких проблема, као и за одговорно понашање у циљу очувања и унапређења животне средине. Еколошко образовање обухвата не само учење о природним системима и утицају човека на околину, већ и подстицање критичког мишљења, активног учешћа у заштити животне средине, као и развијање одрживог начина живота. Циљ еколошког образовања није само пренос информација, већ и формирање еколошке свести и одговорности код појединаца и заједнице.

2.1. Зашто је важно да чувамо животну средину? – У овом поглављу су наведени разлози због који је важно очувати животну средину.

2.2. Елементи стратегије мотивисаности у решавању проблема екологије и заштите животне средине - Потребно је дефинисати јасне критеријуме за мерење успеха и, где је могуће, применити примере добре праксе као моделе за имплементацију. Повезивање теорије и праксе се може постићи кроз увођење еколошких навика у свакодневне активности у вртићу, праћењем почетног (нултог) стања еколошке свести код деце, а затим планирањем активности које ће постепено утицати на њихово понашање и однос према природи. На овај начин, подиже се свест не само код деце, већ и код одраслих који имају кључну улогу у васпитавању – васпитача и родитеља – чиме се граде темељи за одговорнији однос према животној средини у будућности

2.3 Циљеви еколошког образовања и васпитања:

1. Очување, заштита и унапређење животне средине
2. Развијање свести о међузависности
3. Стицање знања и вештина за решавање еколошких проблема
4. Развијање одговорног понашања и начина живота
5. Интеграција еколошког образовања у све области и нивое образовања
6. Подстицање активног учешћа јавности
7. Развијање еколошке етике
8. Унапређење квалитета живљења
9. Посматрање еколошких проблема из интернационалне перспективе

Треће поглавље под називом „3. ЕКОЛОШКО ВАСПИТАЊЕ У ПРЕДШКОЛСКОМ УЗРАСТУ“ описује да је основни циљ еколошког образовања у предшколском узрасту развијање еколошке свести, одговорности и активног односа према животној средини. Први контакти са природом, као и обликовање односа према њој, дешавају се управо у том раном периоду живота, те је улога вртића од суштинског значаја за формирање здравих еколошких навика код деце. Еколошко васпитање обухвата процес стицања знања о животној средини, развијање позитивних ставова и понашања у складу са принципима одрживог развоја. То је интегративни приступ који се природно повезује са свим аспектима рада у вртићу — од игре, кроз истраживање, уметност и боравак у природи, до конкретних активности као што су рециклажа, садња биљака и брига о животињама. Посебно је важно почети од најранијег узраста – предшколског – када се темељи ставова и вредности код деце тек формирају. Еколошко васпитање у овом периоду живота има дугорочан утицај на развој одговорног односа према природи и животној средини..

Треће поглавље се састоји од следећих целина:

3.1. Улога васпитача у развоју еколошке свести код деце - Улога васпитача у процесу еколошког образовања предшколске деце је од суштинског значаја, јер су васпитачи ти који непосредно планирају, организују и реализују активности кроз које деца упознају и уче о природи. Васпитач је посредник између детета и света који га окружује, и као такав има могућност да својим примером, ставовима и начином комуникације утиче на формирање деље еколошке свести.

3.2. Улога родитеља и породице у формирању ставова о екологији - Породица представља основну и најстабилнију микросоцијалну заједницу у којој се постављају темељи личности и вредносног система појединца. Њен утицај на формирање друштвених, етичких и еколошких ставова код деце је од суштинског значаја, нарочито у најранијим фазама развоја. Социјализација као процес траје током целог живота, али се најинтензивније одвија у детињству, младости и периоду биолошке зрелости, при чему породица има кључну улогу у обликовању личности.

У контексту еколошког образовања, породица делује као примарни медијатор између детета и ширег друштва, преносећи му основне вредности и ставове о природи и одговорном односу према животној средини. Родитељи кроз свакодневне активности, вербалну и невербалну комуникацију, али и лични пример, формирају прве обрасце понашања који укључују и еколошке навике. Њихова свест о значају заштите животне средине и начин на који ту свест преносе на децу представљају основну полазну тачку у развоју деље еколошке осетљивости.

3.3. Сарадња између породице и вртића у области еколошког васпитања - Сарадња између вртића и породице представља један од кључних предуслова за успешно еколошко васпитање деце. Када постоји континуитет између онога што дете учи у вртићу и онога што види и практикује у породичном окружењу, шансе за трајно усвајање еколошких вредности и понашања значајно се повећавају. Еколошко образовање, као процес који захтева доследност, подршку и заједничку акцију, не може бити у потпуности ефикасно ако се не темељи на партнерству између васпитача и родитеља.

3.4. Ефекти еколошког васпитања на дете - Еколошко васпитање има значајне и дугорочне ефекте на развој детета, који се огледају у неколико области: когнитивној, емоционалној и социјалној. Кроз континуирано излагање еколошким темама и активностима, деца не само да усвајају теоријска знања о животnoj средини, већ и развијају вештине и ставове који их подстичу на активно учешће у заштити природе.

3.4.1. Когнитивни ефекти - Еколошко васпитање има директан утицај на когнитивни развој детета, јер подстиче развој критичког мишљења, решавање проблема и рационално разматрање изазова који се односе на животну средину

3.4.2. Емоционални ефекти - Еколошко васпитање има значајан утицај на емоционални развој детета, јер развија осећај одговорности и емпатије према природи и живим бићима

3.4.3. Социјални ефекти - Еколошко васпитање такође има социјални аспект, јер подстиче сарадњу, тимски рад и заједничке акције

Четврто поглавље под називом 4. ИНТЕГРАЦИЈА ЕКОЛОШКИХ САДРЖАЈА У ВАСПИТНО-ОБРАЗОВНИ РАД ВРТИЋА говори о следећем. Пројектни метод омогућава деци да се кроз постепено упознавање са елементима природе, еколошким проблемима и могућим решењима, активно укључе у процес учења, при чему се развија и афективна и делатна димензија њихове личности. Теме које се обрађују у оквиру еколошких пројеката блиске су децем искуству и интересовањима. Животна средина је део њихове свакодневнице и већ у раном узрасту деца показују интересовање за природу. Због тога је важно пажљиво одабрати теме као што су биљни и животињски свет, екосистеми, али и конкретне активности заштите природе (нпр. рециклажа, заштита угрожених врста). Такви пројекти омогућавају и интердисциплинарни приступ, интегрисући различите области предшколског васпитања, што је једна од њихових основних вредности.

Пето поглавље представља преглед резултата досадашњих истраживања.

У шестом поглављу је представљен приказ пројекта под насловом „Планицајци“ који је за циљ имао да децу упозна са еколошким проблемима данашњице и код њих пробуди емпатију према животnoj средини и природи која нас окружује. Пројекат је реализован у ПУ „Чика Јова Змај“ Ада у вртићу „Веселко“. Реализован је у млађој васпитној групи деце узраста 3 и 4 године. У групи је тада боравило 24 детета, пројекат је трајао од октобра 2023. године до фебруара 2024. године. Пројекат су реализовали васпитачи Микица Милошев и Љиљана Бислимовић. Описан је сваки део пројекта што је праћено сликама, коментарима и описима.

Седмо поглавље обележено редним бројем II чини методологија истраживања која обухвата проблем, предмет, циљ, задаци и хипотезе истраживања. Поред тога су представљене методе, технике, инструменти и варијабле истраживања. Проблем истраживања односи се на утврђивање нивоа свести васпитача и родитеља о климатским променама и очувању животне средине, и одређивања начина на који се еколошке активности могу имплементирати у васпитно - образовни рад, како би се код деце промовисала одговорност према животnoj средини. Поред тога, проблем истраживања се односи и на анализу изазова са којима се васпитачи сусрећу приликом примене еколошких активности у васпитно - образовном раду.

У раду су постављени следећи задаци истраживања:

1. Утврдити ставове родитеља и васпитача о еколошким проблемима данашњице и о значају очувања животне средине.
2. Утврдити да ли васпитачи у свој свакодневни рад имплементирају еколошке активности.
3. Утврдити да ли родитељи примењују у свом свакодневном животу еколошке активности.

Истраживање је реализовано емпиријско-неексперименталном методом, односно истраживањем постојећег стања без мењања истог. Резултати истраживања су представљени методом теоријске анализе и дескриптивном методом док је инструмент истраживања анкетни упитник. Узорак је изведен из популације васпитача и родитеља на територији Војводине. Узорком је обухваћено 102 родитеља и 100 васпитача. Независне варијабле: пол испитаника, образовање васпитача и родитеља, место пребивалишта, узрастна група деце, број деце у групама у којима раде васпитачи. Зависне варијабле: Свест васпитача и родитеља о климатским променама и очувању животне средине, као и интеграција еколошких активности у васпитно-образовни процес.

Осмо поглавље под насловом `` III РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА И ИНТЕРПРЕТАЦИЈА РЕЗУЛТАТА `` обухвата опште податке о испитаницима као и усмерена питања за васпитаче и родитеље у којима су графички представљени и описани резултати добијени истраживањем.

Прва хипотеза која гласи: „Претпоставља се да родитељи и васпитачи имају високо развијену свест о еколошким проблемима данашњице и значају заштите животне средине“. Прва хипотеза је делимично потврђена, с обзиром да родитељи генерално показују позитиван став о еколошким проблемима и важности заштите животне средине, што значи да је велики број родитеља свестан негативних утицаја савременог живота, и то 56,86% родитеља се у потпуности слаже са овим ставом, а делимично њих 20,59%.

Друга хипотеза гласи: „Претпоставља се да васпитачи у свој рад имплементирају еколошке активности и самим тим развијају еколошку свест код деце.“ Је делимично потврђена. Анализом података само 24% васпитача свакодневно имплементира еколошке теме, док 46% делимично што значи да је еколошки приступ присутан, али није систематичан. Васпитачи сматрају да имају структурне препреке у ефикасној реализацији еколошких тема, јер само 17% мисли да има довољно ресурса за обављање еколошких активности. Више од половине васпитача показује интересовање за додатне едукације у овој области што је охрабрујуће.

Трећа хипотеза гласи: „Претпоставља се да родитељи примењују еколошке активности у свакодневном животу и на тај начин пружају позитиван пример деци “. Хипотеза 3 је у великој мери потврђена, јер више од половине родитеља примењује неке еколошке принципе у свакодневном животу, њих 61,76% делимично или у потпуности штеди енергију, а рециклира делимично или у потпуности 53,29% родитеља и на овај начин пружају позитиван пример својој деци. Већина родитеља верује да својим ставом и понашањем утиче на децу и већина њих сматра да вртићи обрађују еколошке активности и подржава додатне активности. Код родитеља се примећује ангажовање и учешће у вртићким еколошким активностима, али има потенцијала за веће укључивање.

У целини, резултати овог истраживања потврђују делимично главну хипотезу – родитељи и васпитачи показују позитиван став и основну еколошку свест, али је приметан недостатак континуитета, ресурса и стручне подршке за доследну и дубљу интеграцију еколошких садржаја у предшколско образовање. Ови налази су у складу са већином ранијих истраживања која наглашавају значај предшколског доба за формирање еколошке свести, али и истичу системске изазове као препреку за њену ефикасну реализацију.

Поглавље под називом “Закључак” обухвата сумиране закључке комплетног истраживања. Резултати истраживања показују да и родитељи и васпитачи препознају значај еколошког васпитања у предшколском узрасту и подржавају укључивање еколошких активности у васпитно-образовни процес. Већина испитаника сматра да еколошке теме треба да буду саставни део свакодневних активности у вртићу, јер управо у том осетљивом развојном периоду деца стичу навике, ставове и вредности које ће утицати на њихово понашање у будућности. Еколошка свест код деце предшколског узраста се гради, али недовољно доследно. Већина васпитача у свом раду делимично примењује еколошке садржаје, док мањи део то чини свакодневно и систематски. Иако постоје добре намере и разумевање значаја еколошког васпитања, постоји простор за унапређење у пракси. На основу добијених података може се закључити да постоји јасна свест о важности раног еколошког васпитања, али и потреба за систематичнијим приступом, као и за већом подршком институција у имплементацији ових активности. Стварање еколошки освећених генерација не зависи само од васпитача, већ представља заједничку одговорност породице, васпитно-образовног система и шире друштвене заједнице.

Рад садржи 37 слика, 10 табела, 33 графика и 2 прилога и поткрепљен је са шеснаест литературних навода.

V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА МАСТЕР РАДА: *Рад је истраживачки (пројекат којим се решава практични проблем)*

Приликом израде мастер рада, кандидаткиња се водила нацртом пријаве теме. Рад садржи све захтеване елементе у теоријском и методолошком погледу.

У теоријском делу рада се описује следеће: утицај човека на природу, промене физичких и хемијских карактеристика животне средине, загађивање и извори загађења ваздуха, загађивање и извори загађења вода, Загађивање и извори загађења земљишта, Промене састава живог света, процеси урбанизације и индустријализације, појам и значај еколошког образовања, елементи стратегије мотивисаности у решавању проблема екологије и заштите животне средине као и циљеви еколошког образовања и васпитања. Детаљније је објашњено еколошко васпитање у предшколском узрасту .као и улога васпитача и родитеља у развоју еколошке свести код деце и формирању ставова о екологији. Надаље се теоријски рад бави сарадњом између родитеља и васпитача у области еколошког васпитања и когнитивним, социјалним и емоционалним ефектима еколошког васпитања на дете. Посебно поглавље врши преглед резултата досадашњих истраживања која су повезана са темом мастер рада.

На крају теоријског рада је представљен приказ пројекта који је рађен у предшколској установи на тему „Планицајци“ који је за циљ имао да децу упозна са еколошким проблемима данашњице и код њих пробуди емпатију према животној средини и природи која их окружује.

У оквиру методолошког дела рада су представљени предмет, проблем, циљеви и задаци и хипотезе истраживања. Поред тога су представљене методе, технике, инструменти и варијабле и популација истраживања. Након наведеног је уследио приказ добијених резултата, интерпретација резултата и закључак.

Истраживање је спроведено у складу са постављеним циљевима и задацима док се методологија показала функционалном. Предмет и циљ истраживања су јасно дефинисани и коришћена је релевантна литература. У теоријском делу рада су обухваћени описи најважнијих појмова који су уско повезани са темом рада. Поступак дефинисања задатака и хипотеза као и обрада и анализа података су испраћени методолошким делом рада. Кандидаткиња је своје истраживање усмерила на утврђивање ставова родитеља и васпитача о еколошким проблемима данашњице и о значају очувања животне средине. Поред тога се рад бави и питањима да ли васпитачи у свој свакодневни рад имплементирају еколошке активности и да ли родитељи примењују у свом свакодневном животу еколошке активности.

Добијени резултати показују да родитељи и васпитачи показују позитиван став и основну еколошку свест, али је приметан недостатак континуитета, ресурса и стручне подршке за доследну и дубљу интеграцију еколошких садржаја у предшколско образовање.

VI ЗАКЉУЧЦИ: *Оцена квалитета садржаја рада (оцена истраживања и резултата, квалитета понуђеног решења, закључака и др) и оцена писаног рада (квалитет написаног текста, вредност прилога и сл.).*

Мастер рад садржи све елементе захтеване у теоријском и методолошком погледу док је истраживање спроведено у складу са постављеним циљем. Циљеви истраживања су конкретно дефинисани што је омогућило добијање јасних резултата, и коришћена је релевантна литература.

Током писања мастер рада кандидаткиња је показала висок ниво познавања задатог проблема и стандарда писања мастер рада што је допринело квалитетној интерпретацији и приказу добијених резултата.

VII КОНАЧНА ОЦЕНА МАСТЕР РАДА: *Рад садржи све битне елементе и написан је у складу са насловом. Недостаци мастер рада и њихов утицај на резултат истраживања*

Рад садржи све захтеване елементе у теоријском и методолошком погледу и написан је у складу са Нацртом мастер рада и Правилником о мастер раду ВШССОВ у Кикинди.

VIII ПРЕДЛОГ: На основу укупне оцене мастер рада, комисија предлаже :

1. **Да се мастер рад прихвати, а кандидату одобри одбрана:**
2. Да се мастер рад враћа кандидату на дораду (допуна или измена);
3. Да се мастер рад одбија

Потписи чланова Комисије:

1. Кукучка Стојановић

Др Николета Кукучка Стојановић, проф.

2. Радловић Чубрило

Др Данијела Радловић Чубрило, проф.

3. Месарош Живков

Др Ангела Месарош Живков, проф.